

Джерела та література

1. Дієсперов В.С. Сільськогосподарська праця в нових умовах. – Київ: ІАЕ УААН, 2000. – 186 с.
2. Ковальський В., Коверзнев А. Регіональний ринок праці та особливості його формування і регулювання України // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 4.
3. Лібанова Е. Подання бідності: погляд науковця // Праця і зарплата. – 2004. – №15. – С.4
4. Малік М.Й. Вплив соціального капіталу на організацію діяльності сільськогосподарських підприємств / Малік М.Й., Валентинов В.Л., Мацибора Т.В. // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 105-112.
5. Соціально – економічна захищеність населення України // Праця і зарплата. – 2005. – №18. – С.4.

Величко Т.Г.**ЛІЗИНГ, ЯК ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВ АПК**

Постановка проблеми. Ефективний розвиток сільськогосподарського виробництва значною мірою зумовлює нас шукати різні шляхи залучення інвестицій для оновлення та переозброєння матеріально-технічної бази. Одним із варіантів, що забезпечуватиме таке оновлення є лізингове кредитування. Тому дослідження саме такої форми забезпечення модернізації матеріально-технічної бази підприємств АПК є досить актуальним на даному етапі розвитку інвестиційного механізму.

Стан вивчення проблеми. Серед вітчизняних вчених, які досліджують цю проблему, слід відзначити Дзиковича В.Я., Крисального О.В., Маліка М.Й., Месель-Веселяка В.А., Підлісецького Г.М., Плаксієнка В.Я., Саблука П.Т., Топіху І.Н., Червена І.І., та інших. Але багато питань цієї проблеми, пов'язаних з лізинговим кредитуванням аграрних підприємств в сучасних умовах вимагають подальшого більш глибокого дослідження. На деяких із них ми акцентуємо увагу.

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягає у визначенні позитивних і негативних сторін лізингового кредитування та його ролі в механізмі модернізації матеріально-технічної бази підприємств АПК. Методологічною основою дослідження є системний підхід до вивчення економічних процесів; монографічний; економічного аналізу, законодавчі та нормативно-правові акти.

Результати досліджень. В Україні підприємства майже всіх галузей економіки невідкладно потребують оновлення технологічного парку. Середній рівень зносу обладнання в Україні становить майже 50%. Що стосується АПК, то ступінь фізичного зносу основних виробничих засобів становить майже 90%. Лише за умови широкого застосування ефективних фінансових механізмів, одним з яких є лізинг, на нашу думку, реальною є можливість оновити основні фонди підприємств аграрно-промислового комплексу та забезпечити їх економічне зростання та конкурентоспроможність.

Успіх лізингового бізнесу в будь-якій галузі в більшості залежить від вірного розуміння його змісту та специфічних особливостей, їх адекватного відображення в методичних рекомендаціях та практичних рішеннях. Лише всебічне пізнання економічного механізму та переваг, що закладені в системі лізингу, дозволить широко використовувати його в практичній підприємницькій діяльності підприємств АПК Миколаївської області.

Головною обов'язковою умовою лізингу є те, що об'єкти, які передаються в лізинг, можуть бути використані лише для підприємницьких цілей. Згідно з діючим законодавством об'єктом лізингу може бути будь-яке нерухоме і рухоме майно, яке може бути віднесене до основних фондів відповідно до законодавства, в тому числі продукція, вироблена державними підприємствами (машини, устаткування, транспортні засоби, обчислювальна та інша техніка, системи телекомунікацій тощо), не заборонене до вільного обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передачу його в лізинг.

Таким чином, у лізинг може передаватися будь-яке майно, що незаборонене до вільного обігу і не знищується в процесі виробничого циклу.

Розвиток лізингових відносин у розвинутих країнах світу підтримується державою, оскільки вони стимулюють продаж нової техніки, оновлення основних виробничих засобів, сприяють інтенсифікації і розвитку національної економіки, підвищують її конкурентоспроможність на світовому ринку. Успіх лізингу в цих країнах свідчить про ефективність даної форми фінансування. Головними чинниками розвитку лізингу є стимулююче оподаткування, сталий економічний розвиток і сприятливий стан фінансових ринків.

Широке розповсюдження в світовій практиці лізинг отримав завдяки перевагам, які надаються суб'єктам угоди. Розглянемо основні з них. З точки зору лізингоодержувача (суб'єктів АПК) ці переваги такі:

- можливе використання нової, дорогої техніки, високих технологій без значних одноразових витрат, оскільки при лізингу виробниче обладнання передається в користування без попереднього викупу, тобто є можливість налагодити виробництво при обмежених витратах фінансових (а при міжнародному лізингу – валютних) засобів;
- лізинг припускає 100% кредитування і, як правило, не потребує негайного початку платежів. При використанні звичайного кредиту підприємство повинно було б частину вартості покупки оплатити за рахунок власних коштів;

- лізинг також дозволяє спочатку випробувати машини, а потім закупити їх, а обладнання в сезонних галузях орендувати лише на час його фактичної експлуатації;
- лізинг дозволяє підприємству запобігти витратам, пов'язаним із моральним старінням машин і устаткування, і сприяє використанню найновіших об'єктів лізингу, що підвищує конкурентоспроможність лізингоодержувача;
- лізингові платежі в повному обсязі відносяться на собівартість продукції (робіт, послуг), виробленої лізингоодержувачем, і відповідно знижують оподатковуваний прибуток;
- майно за лізинговою угодою не зараховується на баланс лізингоодержувача, що не збільшує його активів і звільняє від сплати податку на майно. Його вартість не включається в залишок кредитної заборгованості. Це поліпшує фінансові показники підприємства-орендаря і відповідно дозволяє йому залучити додаткові кредитні ресурси (у зв'язку з цим сучасний лізинг часто класифікують як «позабалансове фінансування»);
- у багатьох країнах законодавче встановлені податкові пільги для лізингових операцій (так, прискорена амортизація дозволяє суттєво знизити оподатковуваний прибуток і термін лізингової угоди);
- порядок здійснення лізингових платежів гнучкіший, ніж за кредитними угодами (лізингоодержувач може розрахувати надходження своїх доходів і разом із лізингодавцем розробити зручну схему платежів. Останні можуть бути щомісячними, щоквартальними та ін.. Сума платежів може бути постійною або ковзкою. При її визначенні може бути врахована сезонність використання предмета лізингу. Платежі можуть здійснюватися із виручки від реалізації продукції, що вироблена на отриманому в лізинг обладнанні). При використанні компенсаційного лізингу лізингоодержувач здійснює платежі в товарній формі, використовуючи продукцію, що вироблена на лізингованому обладнанні);
- лізинг доступний малим і середнім підприємствам, в той час як отримання банківських кредитів на сприятливих умовах для них проблематичне. Деякі лізингові компанії не вимагають від лізингоодержувача ніяких додаткових гарантій, оскільки забезпеченням угоди є саме устаткування (при невиконанні орендарем своїх зобов'язань лізингова компанія забирає своє майно);
- лізинг на відміну від кредиту дає змогу створити надійніші умови господарювання;
- підвищується ліквідність підприємств-лізингоодержувачів, тобто покращується такий важливий для ринкової економіки показник, як здатність своєчасно сплатити майбутні борги;
- перевагою лізингу є також можливість придбання лізингоодержувачем устаткування за залишковою вартістю після завершення лізингової угоди;
- при укладанні лізингової угоди орендар може розраховувати на отримання від лізингодавця додаткових інформаційних, консультативних і юридичних послуг;
- Міжнародний валютний фонд не враховує суму лізингових угод у підрахунку національної заборгованості, тобто є можливість перевищити фактичні ліміти кредитної заборгованості, встановлені Фондом для окремих країн (при застосуванні імпортного лізингу).

В умовах ринку лізинг дає можливість вижити малим, середнім і великим підприємствам. Підприємству-виробнику лізинг вигідний тим, що за його допомогою підтримується тісний зв'язок між виробниками і споживачами техніки. Вся інформація про недоліки використовуваного устаткування надходить до підприємства-виробника, яке усуває їх, підвищуючи конкурентоспроможність своєї продукції та розширюючи можливості її збуту. Збуваючи продукцію за лізингом, виробник вирішує проблему отримання плати за неї, що зміцнює його фінансове становище.

У сучасних скрутних фінансових умовах, в яких знаходиться більшість сільськогосподарських підприємств, важливим фактором їх підтримки є лізинг, який має помітні переваги у порівнянні з кредитом. Деяке уявлення про це, зокрема, надає проведене нами порівняння придбання трактора ХТЗ-17221 вартістю 250650 грн. на умовах фінансового лізингу – з одного боку та залучення кредитів – з другого, результати якого наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика застосування лізингу та кредиту при придбанні трактора ХТЗ-17221 вартістю 250650 грн.

Ознаки	Варіанти придбання техніки	
	лізинг	за рахунок кредиту банку
Пошук постачальника техніки	Пошук здійснюється лізингодавцем	Кредитор не займається пошуком постачальника
Термін договору, років	5-7	не менше 5
Забезпечення (застава)	150 % вартості техніки	200 % вартості техніки
Відсоткова ставка	1,9 % річних від залишкової вартості техніки	не менше 18 % річних
Кратність платежів	Два рази на рік (що менше обтяжує грошовий потік господарства)	Щомісячна сплата відсотків з наростанням суми платежу на кінець терміну користування кредитом
Сума загального платежу	285741 грн. за 5 років	295767 грн. за 1 рік

Як видно з таблиці 1, одержувач техніки за лізингом має досить значні переваги: по-перше, він звільнений від пошуку її постачальника; по-друге, на 50% меншим є розмір застави для одержання необхідних коштів; по-третє, меншою (в 9,5 рази) є і відсоткова ставка річних; по-четверте, завдяки різниці в кратності платежів (2 рази в рік – за лізингом, і 12 разів – за кредитом) господарство одержує можливість для застосування вивільнених таким чином коштів на інші цілі.

У результаті всіх вказаних переваг підприємство одержує можливість сплатити на 10026 грн. меншу суму коштів за трактор ХТЗ-17221. До того ж і цю суму воно сплачуватиме протягом не одного року, а п'яти. Що, звичайно ж, значно легше. Цей приклад доказує про необхідність розширення застосування лізингу в аграрному секторі економіки країни.

Як бачимо, лізингові операції мають великі переваги. Традиційне уявлення про лізинг як примітивну довгострокову оренду майна безнадійно застаріло. В той же час слід відмітити ряд недоліків, що притаманні лізингу:

- кількість учасників лізингової угоди більша, ніж при купівлі майна за рахунок позики, тому операції відрізняються досить складною організацією;
- на підготовку фінансової лізингової угоди може витратитися більше часу, ніж на підготовку контракту на купівлю. Вищі можуть бути і адміністративні витрати, тому вважається, що ціна лізингу може бути нижчою або дорівнювати ціні позики тільки за наявності певних податкових пільг.

На лізингодавця лягає ризик морального старіння майна і отримання лізингових платежів, а вартість лізингу є вищою, ніж позики, оскільки ризики зносу устаткування лягають на лізингодавця. Відповідно останній закладає це у вартість лізингу. Якщо науково-технічний прогрес робить об'єкт лізингу застарілим, при фінансовому лізингу орендні платежі не припиняються до закінчення угоди.

Висновок. Таким чином, розглянуті переваги і недоліки лізингових операцій дають можливість зробити висновки, що позитивних моментів, притаманних лізингові, набагато більше, і при державній підтримці, хоча б на період становлення, лізинговий бізнес стане ще більш привабливим.

На наш погляд, в умовах економічної кризи в Україні, коли практично зупинилося фінансування капіталовкладень в оновлення основних засобів у зв'язку з недостатністю прибутку підприємств і значним зменшенням виробництва, цей метод фінансування інвестицій є найбільш доцільним і може сприяти збереженню ліквідності більшості підприємств АПК Миколаївської області.

Як показує зарубіжний і новітній український досвід, саме лізинг здатний розв'язати проблему оновлення основних засобів на підприємствах АПК Миколаївської області. Фахівцями Проекту «Розвиток лізингу в Україні», спільно з державними установами представниками лізингової індустрії розроблена Програма розвитку лізингу в нашій країні на період 2006 -2010 року. Вона націлена не тільки на цивільно-правове регулювання цього фінансового механізму, але і на удосконалення бухгалтерського обліку і оподаткування. Нинішнє ж оподаткування лізингових операцій тільки робить цю послугу дорожче. Після закінчення Програми, прогнозують її автори, частка лізингу в загальному об'ємі інвестицій в основні засоби в Україні повинна скласти 10-15%, а співвідношення річного об'єму ринку лізингу і ВВП – 2%. Такі показники, в середньому, характерні для європейських держав, в яких лізинг є дієвим механізмом інвестиційної політики.

Ми пропонуємо внести зміни в Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» в частині упровадження механізму прискореної амортизації для третьої групи основних засобів, що надаються у фінансовий лізинг, а також – усунення зайвого оподаткування нерезидентів, які здійснюють лізингову діяльність в Україні. Українці необхідно внести зміни і в закони «Про податок на додану вартість», «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг», і до Митного кодексу України.

Джерела та література

1. Андрійчук В. Фонди не зношуються. Зношуються засоби праці / Андрійчук В. // Голос України. – № 6. – С. 3.
2. Гудима О.В. Лізинг сільськогосподарської техніки в країнах з ринковою економікою / Гудима О.В. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2005. – № 1. – С. 86-91.
3. Лагодієнко В.В. Дослідження регіональних особливостей розвитку інвестиційних процесів в агропромисловому виробництві / В.В. Лагодієнко // Таврійський науковий вісник: Збірник наукових праць ХДАУ. Вип.46. – Херсон: Айлант. 2006. – С. 231-237.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. / Савицька Г.В. – К.: Знання, 2005. – 662 с.